

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Στο σχέδιο νόμου: «Εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης - Εναρμόνιση της κείμενης νομοθεσίας με την Οδηγία 2006/54/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5^{ης} Ιουλίου 2006 και άλλες συναφείς διατάξεις»

Α΄. ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. Σκοπός του παρόντος νόμου είναι η προσαρμογή της εθνικής νομοθεσίας στις διατάξεις της οδηγίας 2006/54/ΕΚ, της 5^{ης} Ιουλίου 2006, «για την εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης» (στο εξής «η Οδηγία») και η δημιουργία ενιαίου, σαφούς και εναρμονισμένου με την ανωτέρω οδηγία νομοθετικού πλαισίου για την εφαρμογή, στον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα, της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης.

Η οδηγία 2006/54/ΕΚ συγχωνεύει σε ένα ενιαίο συνεκτικό νομοθετικό κείμενο επτά ισχύουσες οδηγίες, οι οποίες καταργούνται από τις 15 Αυγούστου 2009. Πρόκειται για τις οδηγίες: α) 75/117/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 10^{ης} Φεβρουαρίου 1975, για την εφαρμογή της αρχής της ισότητας των αμοιβών μεταξύ εργαζόμενων ανδρών και γυναικών, β) 76/207/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 9^{ης} Φεβρουαρίου 1976, για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση σε απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2002/73/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5^{ης} Οκτωβρίου 2002, γ) 86/378/ΕΟΚ, για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στα επαγγελματικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 96/97/ΕΚ, της 20^{ης} Δεκεμβρίου 1996, και, δ) οδηγία 97/80/ΕΚ του Συμβουλίου, της 15^{ης} Δεκεμβρίου 1997, σχετικά με το βάρος αποδείξεως σε περιπτώσεις διακριτικής μεταχείρισης λόγω φύλου, η οποία επεκτάθηκε με την οδηγία 98/52/ΕΚ στο Ηνωμένο Βασίλειο. Οι διατάξεις των συγκεκριμένων οδηγιών αναδιατυπώνονται στην οδηγία 2006/54/ΕΚ, δηλαδή κωδικοποιούνται και απλουστεύονται, ενώ επικαιροποιείται και το κοινοτικό κερτημένο στο συγκεκριμένο τομέα με ενσωμάτωση του μεγαλύτερου μέρους της σχετικής πάγιας νομολογίας του Δ.Ε.Κ.

Σκοπός της Οδηγίας είναι να συμβάλλει στην ασφάλεια δικαίου και τη νομική σαφήνεια κατά την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης και των ίσων ευκαιριών ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης, καθιστώντας τη σχετική κοινοτική νομοθεσία κατανοητή και προσιτή τόσο στους νομικούς όσο και στο ευρύ κοινό.

Οι προαναφερθείσες Οδηγίες έχουν ήδη ενσωματωθεί στην ελληνική έννομη τάξη με τον ν. 1414/1984 (ΦΕΚ Α' 10), ο οποίος αντικαταστάθηκε από τον νεώτερο ν. 3488/2006 (ΦΕΚ Α' 191), το π.δ. 105/2003 (ΦΕΚ Α' 96) και το π.δ. 87/2002 (ΦΕΚ Α' 66).

Επιπλέον, η ενσωμάτωση της οδηγίας 2006/54/EK στην ελληνική έννομη τάξη παρέχει την ευκαιρία να επιτευχθεί πληρέστερη εναρμόνιση του ελληνικού δικαίου με τις διατάξεις της (ήδη καταργηθείσας) οδηγίας 2002/73/EK, οι οποίες επαναλαμβάνονται κωδικοποιημένες στην οδηγία 2006/54/EK, ιδίως στα σημεία όπου η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει επισημάνει ότι ο ν. 3488/2006 δεν ενσωματώνει πλήρως την οδηγία 2002/73/EK.

2. Με τον παρόντα νόμο δημιουργείται νέο ειδικό πλαίσιο ρύθμισης για την εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης, με το οποίο ο Έλληνας νομοθέτης επιδιώκει να βελτιώσει, να απλουστεύσει και να κωδικοποιήσει σε ένα νέο, ενιαίο και συνεκτικό νομοθετικό κείμενο την ισχύουσα μέχρι τώρα νομοθεσία, σύμφωνα με το πνεύμα και τις διατάξεις της Οδηγίας. Για το σκοπό αυτό, καταργούνται οι διατάξεις του ν. 3488/2006 (ΦΕΚ Α' 191) -εξαιρουμένων των διατάξεων των άρθρων 21 και 23 που δε σχετίζονται με την Οδηγία-, του π.δ. 105/2003 (ΦΕΚ Α' 96) και του π.δ. 87/2002 (ΦΕΚ Α' 66), οι οποίες, ωστόσο, ενσωματώνονται και κωδικοποιούνται στον παρόντα νόμο και ταυτόχρονα προσαρμόζονται στις διατάξεις της οδηγίας 2006/54/EK. Επίσης, καταργούνται και ορισμένες διατάξεις του ν. 1414/1984 που είχαν παραμείνει σε ισχύ και μετά τον ν. 3488/2006.

Τροποποιήσεις επέρχονται και στον ν. 3094/2003 (ΦΕΚ Α' 10) «Συνήγορος του Πολίτη και άλλες διατάξεις», προκειμένου να προσαρμοστούν η αποστολή και οι αρμοδιότητες του Συνηγόρου του Πολίτη, που είχαν διευρυνθεί ήδη με τον ν. 3488/2006, στις απαιτήσεις της οδηγίας 2006/54/EK. Αντίθετα, δε θίγονται οι διατάξεις με τις οποίες ενσωματώθηκαν στην ελληνική έννομη τάξη οι διατάξεις των οδηγιών 92/85/ΕΟΚ και 96/34/EK.

3. Πέραν της εναρμόνισης με την προαναφερόμενη κοινοτική οδηγία, με τον παρόντα νόμο, όπως και με τον καταργούμενο ν. 3488/2006, επιδιώκεται η συνέργεια όλων των αρμόδιων θεσμικών μηχανισμών της Πολιτείας, καθώς και η συνεργασία τους με τους κοινωνικούς εταίρους, τις μη κυβερνητικές οργανώσεις και τις επιχειρήσεις, προκειμένου να καταπολεμηθεί στην πράξη το έλλειμμα ισότητας με κριτήριο το φύλο που χαρακτηρίζει την αγορά εργασίας, δυσχεραίνοντας τη συμμετοχή των γυναικών στην απασχόληση και αυξάνοντας αντίστοιχα τα ποσοστά της γυναικείας ανεργίας. Ο νόμος αποσκοπεί στο να ενθαρρύνει αλλαγές (proactive legislation) θεσπίζοντας ένα πλέγμα διατάξεων που εξασφαλίζουν την αποτελεσματική εφαρμογή της αρχής, μέσω του ορισμού αρμόδιου φορέα για την ενιαία εξέταση των καταγγελιών που αφορούν την παραβίασή της, αλλά και μέσω ενός συστήματος διευρυμένης έννομης προστασίας και κατάλληλων και αποτρεπτικών κυρώσεων.

Με αυτόν τον τρόπο, η Ελλάδα ανταποκρίνεται στις κατευθύνσεις της νέας πολιτικής στρατηγικής της Ε.Ε. για την ισότητα των φύλων, όπως εκφράζεται στη συζήτηση για την Αναθεώρηση του Χάρτη Πορείας της Ε.Ε. για την ισότητα των φύλων 2006-2010 [COM (2006) 92 τελικό] και της νέας Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την ισότητα των φύλων 2010-2015. Παράλληλα, η χώρα μας ευθυγραμμίζεται με τα Συμπεράσματα του Εαρινού Συμβουλίου της 23/24 Μαρτίου 2006, το οποίο υιοθέτησε Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για την Ισότητα των Φύλων και δεσμεύτηκε να εφαρμόσει πολιτικές ενίσχυσης της γυναικείας

απασχόλησης, προκειμένου να στηρίξει την οικονομική ανάπτυξη, την ευημερία και την ανταγωνιστικότητα της Ένωσης.

B' . ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Ο παρών νόμος αποτελείται από τρία μέρη και 31 άρθρα με συνεχή αρίθμηση. Στο πρώτο μέρος (άρθρα 1 -16) ενσωματώνονται οι διατάξεις της Οδηγίας που εισάγουν πλήρη, ουσιαστική ή διαδικαστική, ρύθμιση. Στο δεύτερο μέρος (άρθρα 17-29) θεσπίζονται μέτρα με βάση τις διατάξεις της Οδηγίας που επιβάλλουν στον εθνικό νομοθέτη την υποχρέωση ή του παρέχουν την ευχέρεια να λάβει τα αναγκαία μέτρα για την προσαρμογή του εθνικού δικαίου στις επιταγές ή προτροπές της Οδηγίας. Επιπλέον, στο δεύτερο μέρος θεσπίζονται και άλλες διατάξεις, οι ρυθμίσεις των οποίων δεν ανταποκρίνονται στις διατάξεις της οδηγίας, ενώ επαναλαμβάνονται -είτε αυτούσιες είτε τροποποιημένες- διατάξεις των καταργούμενων νόμων 1414/1984 και 3488/2006. Τέλος στο τρίτο μέρος (άρθρα 30-31) περιλαμβάνονται οι καταργούμενες και τελικές διατάξεις.

Το πρώτο μέρος διαρθρώνεται, σύμφωνα με τη δομή της οδηγίας, σε δύο τίτλους. Ο τίτλος I αναφέρεται στις Γενικές Διατάξεις και περιλαμβάνει τα άρθρα 1- 3 του νόμου ως εξής :

Με το **άρθρο 1** διευρύνεται ο σκοπός του άρθρου 1 του καταργούμενου ν. 3488/2006 προκειμένου να εναρμονιστεί με το σκοπό της οδηγίας 2006/54/EK που είναι ευρύτερος από το σκοπό της οδηγίας 2002/73/EK, γιατί επιδιώκει την εξασφάλιση όχι μόνο της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών αλλά και των ίσων ευκαιριών, σε θέματα εργασίας, απασχόλησης και επαγγελματικής εκπαίδευσης. Ο ευρύτερος αυτός σκοπός αντανakλάται και στον τίτλο του παρόντος νόμου. Επιπλέον, το άρθρο 1 του καταργούμενου ν. 3488 αναδιατυπώνεται ώστε να είναι σύμφωνο με το άρθρο 1 της οδηγίας 2006/54/EK. Η περιφραστική διατύπωση «επαγγελματική κατάρτιση, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης με σκοπό την απασχόληση» αποδίδει ορθότερα τον όρο “vocational training” που χρησιμοποιεί το πρωτότυπο αγγλικό κείμενο της Οδηγίας, από τον όρο «επαγγελματική κατάρτιση», που χρησιμοποιεί το ελληνικό κείμενο. Σημειώνεται ότι η έννοια «επαγγελματική κατάρτιση» είναι στενότερη από την έννοια «επαγγελματική εκπαίδευση» (vocational training), η οποία συνιστά κοινοτική έννοια ερμηνευόμενη από το ΔΕΚ ως «κάθε μορφή εκπαίδευσης που προετοιμάζει για την απόκτηση τυπικού προσόντος για συγκεκριμένο επάγγελμα ή απασχόληση ή που παρέχει την ιδιαίτερη ικανότητα για την άσκηση του εν λόγω επαγγέλματος ή της εν λόγω απασχόλησης, ανεξαρτήτως της ηλικίας και του επιπέδου της κατάρτισεως των μαθητών ή των σπουδαστών, ακόμη και αν το πρόγραμμα διδασκαλίας περιλαμβάνει τμήμα γενικής εκπαίδευσης» (απόφαση Gravier, υπόθεση C -293/83, Συλλ. 1985, σ. 593).

Στο **άρθρο 2** εισάγονται οι ορισμοί της άμεσης διάκρισης, παρενόχλησης, σεξουαλικής παρενόχλησης, αμοιβής και επαγγελματικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, όπως προβλέπονται στην Οδηγία και στον καταργηθέντα ν. 3488/2006. Σε σχέση με τα οριζόμενα στον ν. 3488, ο ορισμός της έμμεσης διάκρισης αναδιατυπώνεται. Η αναδιατύπωση κρίνεται αναγκαία

προκειμένου να υπάρξει κοινός ορισμός της έμμεσης διάκρισης στο παρόν νομοσχέδιο και στον πρόσφατα ψηφισθέντα νόμο ν. 3769/2009 (ΦΕΚ Α' 105) για την «Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και την παροχή αυτών και άλλες διατάξεις», που αποτελεί ενσωμάτωση της οδηγίας 2004/113/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Επίσης, για λόγους συστηματικής κατάταξης της νομοθετικής ύλης, ο ορισμός της αμοιβής μεταφέρεται στο άρθρο αυτό, αντί του άρθρου 7 παράγραφος 2 του ν. 3488/2006, όπου είχε αρχικά προβλεφθεί, και προστίθεται και ο ορισμός των επαγγελματικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης.

Στο **άρθρο 3** ορίζεται η έκταση της απαγόρευσης της διάκρισης λόγω φύλου. Εκτός από την παρενόχληση λόγω φύλου και τη σεξουαλική παρενόχληση, εξομοιώνεται αυτοτελώς με διάκριση λόγω φύλου και η λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση προσώπου που εκδηλώνεται ως αποτέλεσμα της ανοχής ή της απόρριψης των δύο προαναφερόμενων συμπεριφορών (άρθρο 2 παράγραφος 2 εδάφιο α της οδηγίας 2006/54/ΕΚ). Επίσης, ο νόμος χαρακτηρίζει διάκριση λόγω φύλου οποιαδήποτε λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση προσώπου που συνδέεται με αλλαγή φύλου. Ο Έλληνας νομοθέτης αποτυπώνει έτσι ρητά τη νομολογία του ΔΕΚ (αποφάσεις Ρ κατά Σ, υπόθεση C-13/94, Συλλ. 1996, σ. I-2143 και Κ.Β., υπόθεση C-117/01, Συλλ. 2004, σ. I-541). Τέλος, η περίπτωση δ της παραγράφου 3 του άρθρου 5 του καταργούμενου ν. 3488/2006 μεταφέρεται ως νέα παράγραφος 4, για λόγους συστηματικής κατάταξης της νομοθετικής ύλης ως προς την έννοια της αρχής της ίσης μεταχείρισης. Παράλληλα, η διάταξη αυτή αναδιατυπώνεται ώστε, κατά την έννοια του νόμου, να συνιστά πλέον διάκριση και η λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση γυναικών λόγω της εξαμηνιαίας άδειας μητρότητας, η οποία θεσπίστηκε με το άρθρο 142 του ν. 3655/2008 (ΦΕΚ Α' 58).

Ο Τίτλος ΙΙ αναφέρεται στις Ειδικές Διατάξεις, διαρθρώνεται σε τρία Κεφάλαια και περιλαμβάνει τα άρθρα 4-16. Το Κεφάλαιο Α' τιτλοφορείται «Ισότητα αμοιβών μεταξύ γυναικών και ανδρών» και περιλαμβάνει το άρθρο 4. Με το **άρθρο 4** αναδιατυπώνεται η αντίστοιχη παράγραφος 1 του άρθρου 7 του καταργούμενου ν. 3488/2006, για λόγους νομικής συνοχής και ασφάλειας δικαίου. Συγκεκριμένα εμπλουτίζεται κατά το περιεχόμενο ο κανόνας της ίσης αμοιβής ανδρών και γυναικών, σε αρμονία με το άρθρο 22 παράγραφος 1 εδάφιο β' του Ελληνικού Συντάγματος, το άρθρο 4 της Οδηγίας, καθώς και το διεθνές εργατικό δίκαιο (Δ.Σ.Ε. 100).

Το Κεφάλαιο Β' τιτλοφορείται «Ίση μεταχείριση στα επαγγελματικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης» και περιλαμβάνει τα άρθρα 5-10. Με τα άρθρα αυτά ενσωματώνεται αφενός το Κεφάλαιο 2 της Οδηγίας (άρθρα 5-13) αφετέρου οι διατάξεις του καταργούμενου π.δ. 87/2002, οι οποίες ρυθμίζουν και εξειδικεύουν τον τρόπο εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης στα επαγγελματικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης, όπως αυτά ορίζονται στο άρθρο 2 του παρόντος νόμου. Ειδικότερα με το **άρθρο 5** ρυθμίζεται το πεδίο εφαρμογής των διατάξεων του Κεφαλαίου Β', με το **άρθρο 6** προσδιορίζεται η έκταση της απαγόρευσης της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών ως προς το συγκεκριμένο κεφάλαιο και με το **άρθρο 7** αναφέρονται ενδεικτικά περιπτώσεις διακρίσεων λόγω φύλου που καταλαμβάνονται από την απαγόρευση αυτή. Τα **άρθρα 8 και 9** ρυθμίζουν τον τρόπο εφαρμογής της

αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στα επαγγελματικά συστήματα ασφάλισης των αυτοαπασχολούμενων και των μισθωτών αντιστοίχως. Τέλος το **άρθρο 10** ορίζει ότι οι περιπτώσεις μεταβλητής συνταξιοδότησης ανδρών και γυναικών υπό τους ίδιους όρους, δε θεωρούνται ασύμβατες με τον παρόντα νόμο.

Το Κεφάλαιο Γ' τιτλοφορείται «Ίση μεταχείριση σε σχέση με την πρόσβαση στην απασχόληση, την επαγγελματική εξέλιξη και κατάρτιση και τους όρους εργασίας» και περιλαμβάνει τα **άρθρα 11-16**. Οι διατάξεις του Κεφαλαίου αυτού είχαν ενσωματωθεί στο ελληνικό δίκαιο με τις διατάξεις του καταργούμενου ν. 3488/2006. Οι τροποποιήσεις που επέρχονται σε σχέση με το προηγούμενο νομοθετικό καθεστώς εστιάζονται σε δύο σημεία. Πρώτον, με το άρθρο 14 ενσωματώνεται πληρέστερα στο εσωτερικό δίκαιο το άρθρο 1 παράγραφος 6 της οδηγίας 2002/73/EK, το οποίο επαναλαμβάνεται και στο άρθρο 24 της οδηγίας 2006/54/EK. Και τούτο διότι απαιτείται από τα κράτη μέλη να εισάγουν εθνικά μέτρα για την προστασία των εργαζομένων κατά της απόλυσης ή άλλης δυσμενούς μεταχείρισης που γίνεται ως αντίδραση του εργοδότη σε διαμαρτυρία του εργαζόμενου ή εκπροσώπου του, εντός της επιχείρησης για παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών. Εφεξής και η περίπτωση αυτή θεσπίζεται ως αυτοτελής λόγος ακυρότητας της καταγγελίας της σχέσης εργασίας. Δεύτερον, στο άρθρο 16 επεκτείνεται το δικαίωμα επανόδου στην ίδια ή σε ισοδύναμη θέση εργασίας και στην εργαζόμενη που κάνει χρήση της ειδικής άδειας προστασίας της μητρότητας (άρθρο 142 ν.3655/2008).

Το δεύτερο μέρος περιλαμβάνει τα άρθρα 17-29. Στο **άρθρο 17** ορίζεται το πεδίο εφαρμογής του νόμου σύμφωνα με το άρθρο 2 του καταργούμενου ν. 3488/2006. Στο **άρθρο 18** επεκτείνεται η απαγόρευση διάκρισης σε βάρος γονέων λόγω άδειας ανατροφής ή φροντίδας παιδιού (άρθρο 5 παρ. 3 περ. δ. του ν. 3488/2006) και στις περιπτώσεις υιοθεσίας ή αναδοχής παιδιού. Με το **άρθρο 19** επαναλαμβάνεται η παράγραφος 4 του άρθρου 4 του καταργούμενου ν. 3488/2006. Με το **άρθρο 20** παρ. 1 επαναλαμβάνεται η παράγραφος 5 του άρθρου 4 του ν. 3488/2006. Με τις παραγράφους 2 και 5 του ίδιου άρθρου επαναλαμβάνονται οι διατάξεις του άρθρου 5 παρ. 3 περ. α και του άρθρου 22 αντιστοίχως του καταργούμενου ν. 3488/2006. Με την παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου η προστασία του άρθρου 16 του νόμου αυτού επεκτείνεται και στους εργαζόμενους που κάνουν χρήση οποιασδήποτε άδειας προβλέπεται για τη γέννηση, ανατροφή ή υιοθεσία παιδιού. Τέλος, με την παράγραφο 4 θεσπίζεται νέα διάταξη για τις εργαζόμενες οι οποίες κάνουν χρήση της ειδικής άδειας και της ειδικής παροχής προστασίας της μητρότητας του άρθρου 142 του ν. 3655/2008, η οποία προβλέπει ότι η καταγγελία της σύμβασης εργασίας του άρθρου 15 του ν. 1483/1984 επεκτείνεται για τρεις επιπλέον μήνες και φθάνει συνολικά τους δεκαπέντε μήνες έπειτα από την ημερομηνία του τοκετού.

Με το **άρθρο 21** θεσπίζεται νέα ρύθμιση με την οποία αποσαφηνίζεται ο κύκλος των δικαιούχων των επιδομάτων γάμου και παιδιών, όπως έχει διαμορφωθεί και με τα πορίσματα της νομολογίας των Ανωτάτων Δικαστηρίων. Έτσι, δικαιούχος του επιδόματος γάμου ορίζεται κάθε εργαζόμενος σύζυγος, χήρος ή διαζευγμένος, καθώς και ο άγαμος γονέας. Ως προς τον ιδιωτικό τομέα η διάταξη αυτή έχει ευρύτερο πεδίο εφαρμογής

από το άρθρο 20 παράγραφος 2 του ν. 1849/1989 (ΦΕΚ Α'113), το οποίο περιορίζεται στο επίδομα γάμου που προβλέπεται από την ΕΓΣΣΕ, λαμβάνει δε υπόψη την πάγια νομολογία του Αρείου Πάγου, βάσει της οποίας η χορήγηση του επιδόματος γάμου σε χήρους ή διαζευγμένους εργαζόμενους είναι ανεξάρτητη από τη γονεϊκή ιδιότητα ή από την επιμέλεια των τέκνων (ΑΠ 21/2000 και 22/2000, ΔΕΝ 2000, σ. 227). Ωστόσο, διευκρινίζεται ότι με τη ρύθμιση του παρόντος νόμου δε θίγεται η διάταξη του άρθρου 11 παράγραφος 4 του ν. 3205/2003 (ΦΕΚ Α'297) σε ό,τι αφορά τους δημοσίους υπαλλήλους. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή το επίδομα γάμου, ως βασικό ποσό της οικογενειακής παροχής, χορηγείται σε γονείς δημοσίους υπαλλήλους που τελούν σε διάζευξη ή διάσταση, στους άγαμους γονείς, καθώς και στον επιζώντα σύζυγο, μόνο στην περίπτωση που έχουν παιδιά για τα οποία δικαιολογείται η καταβολή προσαύξησης λόγω τέκνων. Άλλωστε, έχει κριθεί από τη νομολογία (ΑΠ 296/2004, ΕΕργΔ 2004, σ. 1000 και 292/2004, ΕΕργΔ 2004, σ. 997) ότι η ρύθμιση του άρθρου 20 παρ. 2 του ν. 1849/1989 δεν έχει εφαρμογή στους δημοσίους υπαλλήλους, τους υπαλλήλους των Ν.Π.Δ.Δ. και των Ο.Τ.Α.

Παράλληλα, εφαρμόζεται ο κανόνας της ίσης αμοιβής ως προς τα οικογενειακά επιδόματα (γάμου και τέκνων), γιατί τα εν λόγω επιδόματα είναι τμήμα της αμοιβής που δικαιούνται οι εργαζόμενοι σύζυγοι και συνεπώς δεν συγχωρείται ως προς αυτά καμία διάκριση για παρεχόμενη εργασία ίσης αξίας, η δε μετονομασία τους δε μεταβάλλει το νομικό τους χαρακτηρισμό ως αμοιβή (ΑΕΔ 3/2001, Ολ. ΑΠ. 15/1997, Ολ. ΑΠ 6/2001, πρβλ και υπόθεση C-187/98, Επιτροπή κατά Ελλάδας, Συλλ. 1999, σ. I-7713).

Ως δικαιούχος του επιδόματος παιδιών ορίζεται και ο εργαζόμενος στον οποίο έχει ανατεθεί με δικαστική απόφαση η επιμέλεια παιδιού. Η επέκταση αυτή επιβάλλεται προκειμένου να ρυθμιστεί ένα νομικό κενό και να θεραπευτεί ένα κοινωνικό έλλειμμα όταν την επιμέλεια του παιδιού έχει αναλάβει με δικαστική απόφαση τρίτο εργαζόμενο πρόσωπο, συνήθως ανιόντας του πραγματικού γονέα, το οποίο, ενώ επιβαρύνεται στην πραγματικότητα με τη διατροφή του παιδιού, δεν έχει δικαίωμα με το ισχύον δίκαιο να λάβει το επίδομα από τον εργοδότη του. Τέλος, με την τέταρτη παράγραφο επαναλαμβάνεται η ρύθμιση της παραγράφου 4 του άρθρου 7 του καταργούμενου ν. 3488/2006, γίνεται, όμως, ορθή αναφορά στην τροποποιούμενη διάταξη.

Με το **άρθρο 22** αναδιατυπώνεται η διάταξη του άρθρου 12 του καταργούμενου ν. 3488/2006, προκειμένου να οριστεί με σαφήνεια ότι νομικά πρόσωπα και ενώσεις προσώπων μπορούν να ασκούν τα δικαιώματα που τους παρέχει η παράγραφος 2 του άρθρου 12 στο όνομα του θύματος της διάκρισης, κατόπιν συναίνεσης του τελευταίου, για λόγους νομικής συνοχής και ασφάλειας δικαίου. Με το άρθρο αυτό ο έλληνας νομοθέτης λαμβάνει μέτρα σύμφωνα με το άρθρο 17 της Οδηγίας.

Με το **άρθρο 23** αναδιατυπώνεται το άρθρο 16 του ν. 3488/2006 προκειμένου η θέσπιση ειδικών ρυθμίσεων που αφορούν τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, τον Υπαλληλικό Κώδικα και τον Ποινικό Κώδικα να γίνει με τροποποίηση ή συμπλήρωση των οικείων διατάξεων. Έτσι με το δεύτερο εδάφιο της πρώτης παραγράφου του άρθρου αυτού προστίθεται περίπτωση 6 στο άρθρο 663 του ΚΠολΔ, ώστε όλες οι διαφορές μεταξύ ιδιωτών που γεννώνται από την

παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στο πεδίο της απασχόλησης και της εργασίας, ακόμα και όταν δεν αφορούν εργαζόμενο και πρόσωπο που ενεργεί ως εργοδότης (π.χ. αγωγή σε βάρος πελάτη για αποζημίωση λόγω σεξουαλικής παρενόχλησης στο χώρο εργασίας), να εκδικάζονται με την ειδική διαδικασία των εργατικών διαφορών. Αντιστοίχως η παράγραφος 3 του ν. 3488/2006 προστίθεται ως περίπτωση κδ στο άρθρο 107 παράγραφος 1 του ν. 3528/2007 και η παράγραφος 4 του ν. 3488/2006 προστίθεται ως παράγραφος 5 στον Ποινικό Κώδικα. Με το άρθρο αυτό ο έλληνας νομοθέτης λαμβάνει μέτρα σύμφωνα με τα άρθρα 18 και 25 της Οδηγίας.

Με το **άρθρο 24**, κωδικοποιούνται οι διατάξεις του Π.Δ. 105/2003 και του άρθρου 17 του καταργούμενου ν. 3488/2006 για το βάρος απόδειξης, ενώ κατ' απαίτηση της παραγράφου 4 εδάφιο α του άρθρου 19 της οδηγίας 2006/54/ΕΚ, προβλέπεται ότι ο κανόνας της αντιστροφής του βάρους απόδειξης εφαρμόζεται και στις περιπτώσεις άνισης μεταχείρισης λόγω φύλου που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των οδηγιών 92/85/ΕΟΚ και 96/34/ΕΚ, όπως ενσωματώθηκαν στην ελληνική έννομη τάξη.

Με το **άρθρο 25** εναρμονίζεται ο καταστατικός νόμος του Συνηγόρου του Πολίτη (ν. 3094/2003, ΦΕΚ Α' 10) με τη διευρυμένη αποστολή του ως φορέα για την παρακολούθηση και προώθηση της εφαρμογής της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα απασχόλησης και εργασίας, την οποία προβλέπει η νέα διατύπωση της παραγράφου 1 του άρθρου 18, σε αρμονία με την οδηγία 2006/54/ΕΚ (άρθρο 20).

Με την παράγραφο 7 επιτρέπεται, κατ' εξαίρεση της σχετικής ρύθμισης του ν. 3094/2003, ο Συνήγορος του Πολίτη να επιλαμβάνεται υποθέσεων που εκκρεμούν ενώπιον δικαστηρίων ή δικαστικών αρχών μέχρι την πρώτη συζήτηση στο ακροατήριο ή μέχρις ότου η αρμόδια δικαστική αρχή αποφανθεί επί αιτήσεως παροχής προσωρινής δικαστικής προστασίας, όταν ενεργεί ως φορέας προώθησης και παρακολούθησης της εφαρμογής της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης. Η εξαίρεση αυτή κρίνεται αναγκαία επειδή η υποβολή μιας αναφοράς στον Συνήγορο του Πολίτη δεν αναστέλλει τις προβλεπόμενες από τον νόμο προθεσμίες για την άσκηση ενδίκου μέσου ή βοηθήματος. Όταν όμως οι προθεσμίες αυτές είναι σύντομες (π.χ. εξήντα μέρες για αίτηση ακυρώσεως διοικητικής πράξης ή προσφυγή ενώπιον διοικητικού δικαστηρίου, τρεις μήνες για την αγωγή αναγνώρισης της ακυρότητας απόλυσης ενώπιον πολιτικού δικαστηρίου), το θύμα της διάκρισης καλείται στην ουσία να επιλέξει μεταξύ Συνηγόρου του Πολίτη και δικαστηρίου. Εάν επιλέξει τη δικαστική οδό, στερείται της δυνατότητας συνδρομής του από τον Συνήγορο του Πολίτη και έτσι ακυρώνεται ο σκοπός της οδηγίας που είναι η διεύρυνση της έννομης προστασίας του θύματος, μέσω της ενίσχυσης των εξωδίκων διαδικασιών επίλυσης των διαφορών, που είναι ταχύτερες, αμεσότερες και ανέξοδες. Αντιστρόφως, αν επιλέξει τον Συνήγορο του Πολίτη και η παρέμβαση του τελευταίου δεν τελεσφορήσει, ο πολίτης στερείται του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, το οποίο επίσης προασπίζει η οδηγία που ενσωματώνεται. Η πρόβλεψη της δυνατότητας του Συνηγόρου του Πολίτη να επιλαμβάνεται υποθέσεων παρά την εκκρεμοδικία,

μέχρι την πρώτη συζήτηση στο ακροατήριο ή μέχρις ότου η δικαστική αρχή αποφανθεί επί αιτήσεως παροχής προσωρινής δικαστικής προστασίας, ενθαρρύνει τις προσφυγές θυμάτων διακρίσεων σε αυτόν, συμβάλλοντας στην ενίσχυση της έννομης προστασίας τους και στην καλή λειτουργία των θεσμών.

Επίσης, κρίθηκε αναγκαία η προσθήκη, στο ίδιο άρθρο, παραγράφου 8, με την οποία γίνεται ρητή ευθυγράμμιση των κατά νόμο αρμοδιοτήτων του Συνηγόρου του Πολίτη με τις λειτουργίες του φορέα για την ισότητα των φύλων, τις οποίες προβλέπει η οδηγία. Στις λειτουργίες που προβλέπει η οδηγία προστίθεται και η συνεργασία της Ανεξάρτητης Αρχής «Συνήγορος του Πολίτη» με τη Γενική Γραμματεία Ισότητας, το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, τις επιχειρήσεις, τους κοινωνικούς εταίρους και τις μη κυβερνητικές Οργανώσεις, στο πλαίσιο της αποστολής της ως φορέα για την προώθηση της εφαρμογής της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών κατά την έννοια του παρόντος νόμου. Ακόμη διευκρινίζεται ότι ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να διατυπώνει γνώμη, αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν ερωτήματος άλλης δημόσιας αρχής, ως προς την ερμηνεία διατάξεων του παρόντος νόμου. Επίσης με την παράγραφο 9 του συγκεκριμένου άρθρου προβλέπεται η δυνατότητα του Συνηγόρου του Πολίτη να ζητεί με ειδικά αιτιολογημένο έγγραφο του έγγραφα ή στοιχεία από ιδιώτη που κατονομάζεται σε αναφορά σχετική με επίκληση παραβίασης της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών. Το δικαίωμα αυτό απορρέει από την ως άνω περιγραφόμενη διεύρυνση της αποστολής και επέκταση των αρμοδιοτήτων του στο πεδίο των σχέσεων εργασίας ιδιωτικού δικαίου .

Με το άρθρο 26 επαναλαμβάνεται τροποποιημένη η διάταξη του άρθρου 11 του καταργούμενου ν. 3488/2006. Προκειμένου να υπάρξει πληρέστερη ενσωμάτωση σχετικής διάταξης της οδηγίας 2002/73/EK, που επαναλαμβάνεται ως **άρθρο 26** της οδηγίας 2006/54/EK, ορίζεται ότι όχι μόνο οι εργοδότες αλλά και οι υπεύθυνοι για θέματα επαγγελματικής κατάρτισης, οφείλουν να λαμβάνουν μέτρα πρόληψης και αντιμετώπισης κάθε μορφής διάκρισης λόγω φύλου, ιδίως δε της σεξουαλικής παρενόχλησης και της παρενόχλησης λόγω φύλου.

Με τα **άρθρα 27 και 28** επαναλαμβάνονται ενόψει της κατάργησης του ν. 3448/2006 και της κωδικοποίησης που επιφέρει ο παρών νόμος, οι διατάξεις του ν. 3488/2006 (άρθρα 14 και 15) που αφορούσαν τις αρμοδιότητες του Τμήματος Ισότητας των Φύλων του Ανωτάτου Συμβουλίου Εργασίας, καθώς και διαφόρων υπηρεσιών του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης. Ειδικότερα με το άρθρο 27 τα σχετικά με τη συγκρότηση και τις αρμοδιότητες του «Τμήματος Ισότητας των Φύλων» του Ανωτάτου Συμβουλίου Εργασίας, που είχε συσταθεί με τον ν. 1414/1984, εντάσσονται στον Οργανισμό του Υπουργείου Εργασίας, με αντικατάσταση των παραγράφων 6 και 14 του άρθρου 25 του π.δ. 368/1989. Επίσης, με το άρθρο 28 παρ. 1 οι αρμοδιότητες του «Τμήματος Ισότητας των Φύλων» της Δ/νσης Όρων Εργασίας του Υπουργείου Εργασίας, που είχε συσταθεί με τον ν. 1414/1984, εντάσσονται στον Οργανισμό του Υπουργείου Εργασίας, με αντικατάσταση της περίπτωσης δ) της παραγράφου 2 του άρθρου 4 του π.δ. 368/1989. Επίσης, με την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου τα Γραφεία Ισότητας των Φύλων που είχαν συσταθεί στις Επιθεωρήσεις Εργασίας με τον ν. 1414/1984,

εντάσσονται ως αυτοτελή Γραφεία στον Οργανισμό του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας (Σ.ΕΠ.Ε.), με την προσθήκη παραγράφου 3 στο άρθρο 9 του π.δ. 136/1999.

Με το **άρθρο 29** επαναλαμβάνονται αναδιατυπωμένες, ενόψει της κωδικοποίησης και της κατάργησης του ν. 3488/2006, οι ρυθμίσεις του τελευταίου για τον κοινωνικό διάλογο (άρθρο 18). Ειδικότερα ενθαρρύνονται οι κοινωνικοί εταίροι να προάγουν και τις ίσες ευκαιρίες για άνδρες και γυναίκες, καθώς και τη συμφιλίωση οικογενειακής, επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής, σύμφωνα με τη νέα διατύπωση της παραγράφου 2 του άρθρου 21 της οδηγίας 2006/54/ΕΚ, όπως ερμηνεύεται και από την αιτιολογική σκέψη 11 του Προοιμίου. Επίσης, λαμβάνονται μέτρα ενθάρρυνσης του διαλόγου με τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, στο πλαίσιο του άρθρου 22 της οδηγίας 2006/54/ΕΚ. Ακόμα, η παράγραφος 2 του άρθρου 29 τροποποιείται ώστε να ληφθεί υπόψη η διεύρυνση του σκοπού του ν. 3488/2006 και ως προς την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΟΚΕ).

Το τρίτο μέρος αφορά τις καταργούμενες και τις τελικές διατάξεις και περιλαμβάνει τα άρθρα 30 και 31 του νόμου.

Το **άρθρο 30** αφορά τις καταργούμενες διατάξεις. Με την παράγραφο 3 καταργείται ο νόμος 3488/2006 (ΦΕΚ Α' 191) εξαιρουμένων των διατάξεων των άρθρων 21 και 23. Με την παράγραφο 4 καταργούνται οι διατάξεις των παραγράφων 4 και 5 του άρθρου 4, του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 1 και της παραγράφου 2 του άρθρου 8 και του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 9 του ν. 1414/1984. Με την παράγραφο 5 καταργούνται οι διατάξεις του π.δ. 105/2003 και του π.δ. 87/2002, με τα οποία είχαν μεταφερθεί στο εσωτερικό δίκαιο οι οδηγίες 97/80/ΕΚ και 86/378/ΕΟΚ. Η κατάργηση επιβάλλεται, για λόγους νομικής συνοχής και απλοποίησης, προκειμένου να υπάρχει μία ενιαία ρύθμιση της εφαρμογής της αντιστροφής του βάρους απόδειξης στις περιπτώσεις άνισης μεταχείρισης λόγω φύλου σε θέματα απασχόλησης και εργασίας, καθώς και της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στα επαγγελματικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης, όπως ορίζει και η οδηγία που ενσωματώνεται.

Με το ακροτελεύτιο **άρθρο 31** ορίζεται ο χρόνος έναρξης ισχύος των διατάξεων του νόμου.